

DE VERKONDIGING VAN MATTHEÛS

De schepping als gave van „het land”

HET BOEK van de verwekkingen van Adam, de mens” maakt ons duidelijk wat Israël onderscheidt van de „göyîm”. Het doet dit door ons de wording van Israël in het midden van „de volkeren” te vertellen, en onlosmakelijk daarmee verbonden: het „sesshaft”-worden van „de vaderen” (voorlopig als „Gast-sassen”, „vreemdelingen”) in het *land* Kanaän. De zonen Israëls in het *land* Kanaän vormen pars pro toto de zonen des mensen op de *aarde* (en hún „geschiedenis” is pars pro toto tegelijk de wereldgeschiedenis!). Het woord, dat de vertalingen nu eens met „land” (het *land* Kanaän) en dan weer met „aarde” (de ganse *aarde*) weergeven, is in het Hebreeuws een en hetzelfde woord: „eres”

IN HET DEEL van „het Boek der verwekkingen”, dat wij nu gaan bespreken (11 : 27 - 25 : 11), wordt ons Abrahams verwekking van

Izaäk en (onlosmakelijk daarmee verbonden) zijn „sesshaft”-worden in het land Kanaän verteld. Voor dat wij echter over dit „sesshaft”-worden van Abram in het *land* Kanaän (als „Gast-sasse”) kunnen spreken, moeten wij eerst in twee artikelen een korte beschrijving van het bijbelse begrip „eres” geven.

WIJ ZEIDEN reeds in het vorige artikel, dat ons in Gen. 1 : 1 - 2 : 3 de *schepping* beschreven wordt als „göttliche Landgabe um des Bundes willen”. De eerste daad, die God doet in de geschiedenis van zijn verbond met „de mens”, bestaat hierin, dat Hij onder de hemel zijn mens een „eres” toebereidt!

In den beginne schiep God *de hemel en de aarde*.

En de aarde was woest en ledig . . . (töhû wäbhöhû; Wirnis und Wüste; Irrsal und Wirrsal)

Over deze „aarde” onder Gods he-

mel — hoe God haar voor zijn mens heeft toebereid — zal het nu verder in dit bericht gaan.

Gott sprach: Licht werde! Licht ward.

Gott sah das Licht, dass es gut war.

Gott schied zwischen dem Licht und der Finsternis.

Gott rief dem Licht: Tag! und der Finsternis rief er: Nacht!

Abend ward und Morgen ward: ein Tag.

Hoor hier vier maal achter elkaar: „Gott”! Het licht wordt geconcreerd tot „dag”. „Eén dàg”! (yôm 'ehädh). Maar er volgt een tweede en een derde en een vierde en een vijfde en een zesde dag. Het zijn wêrk-dagen; ze hebben geen „naam”! Wat is nu „de arbeid”, die gedurende deze werk-dagen verricht wordt? (zie drie maal „mela'khah”, „Arbeit” in 2 : 2—3). Van dag tot dag wordt tohuwabohu in alle gestalten teruggedrongen, buitengesloten, onmogelijk gemaakt, teniet gedaan, „erledigt”, als datgene wat „kwaad” is in Gods ogen; van dag tot dag wordt namelijk de „eres” (die met àl haar aspecten „goed” is in Gods ogen) toebereid voor de mens. De Bijbel spreekt altijd in tegenstellingen! Door deze „Bejahung” van de aarde, die tegelijk „Verneinung” van de chaos is, door deze *toebereiding* van de áarde voor de mènes als „land des levens” wordt nu de Sabbath *voorbereid*. Niet slechts de zesde dag, maar àl de werk-dagen zijn voorbereiding van de Sabbath (vgl. Matth. 27 : 62). Vanwege deze „arbeid”, die de God van het Verbond als Schepper verricht, heeft de-mens-op-aarde alle tohuwabohu eens en voor goed achter zich, en heeft hij „de dag des HEREN” vóór zich.

ALS TOEBEREIDING van de aarde voor de mens is de schepping dus voorbereiding van de Sabbath; zij is „göttliche Landgabe um des Bundes willen”. Dat zij volgens

vervolg van pag. 87

H. Küng wel wat verwonderd en vragend aan. Het krijgt echter nog een bijzondere waarde door de voorin afgedrukte brief van Barth zelf aan de schrijver. Het is een vrolijk schrijven, wat ironisch van toon. Kostelijk om te lezen. Maar daarin erkent Barth met zoveel woorden dat het exposé dat Küng van zijn opvattingen omtrent de rechtvaardiging geeft juist is. Zo vaak wordt van zulke weergaven van een van beide zijden getuigd: het is wel knap, maar toch heeft de tegenpartij het niet goed begrepen. Dat kan hier dus niet gezegd worden. De R.K. Küng schijnt de „sensus reformaticus” te hebben. Alleen zal nog moeten blijken of hij de R. Katholieke leer, met name de

uitlegging van Trente, verantwoord heeft beschreven.

DAAROM MOGEN wij thans met spanning de reacties van R.K. zijde op dit boek tegemoet zien. Wanneer het toch eens zou blijken dat hier een van de fundamentele verschilpunten tussen Rome en de Reformatie minder fundamenteel is dan eeuwenlang is gedacht, dan zou dit toch wel een merkwaardige ontdekking zijn.

Of we zouden moeten aannemen dat Barth de reformatie heeft verloochend en op dit punt, tot nog toe niet gesignaleerd, paaps zou zijn geworden. En dat zou ook een merkwaardige ontdekking zijn.

—R. JACOBS

het bericht van Gen. 1 „göttliche Landgabe” is, zullen wij nu eerst bespreken; daarna, dat zij „um des Bundes willen” geschiedt.

Nadat het van de duisternis gescheiden licht geconsacreerd is tot „dag”, wordt tohuwabohu op de tweede dag van de mens afgewend door „het gewelf in het midden van de wateren”. Van de 17 maal, die het woord „rāqîa” (gewelf) in de Bijbel voorkomt, vinden we het *nege*n maal hier in Gen. 1! (vrs. 6, 7, 8, 14, 15, 17, 20). In de verkondiging van Gen. 1 heeft de aanwending van deze antieke voorstelling tweërlei functie: 1. Het gewelf scheidt tussen wateren en wateren. God wil zijn mens-op-aarde niet laten leven als een dakloze, die permanent is prijsgegeven aan eindeloze stortbuien van boosaardig geweld, maar als een, die beveiligd is onder de soliede overkoepeling van zijn machtige „hemel”. 2. Als zodanig is de „rāqîa” tegelijk de grens, die de sfeer der aarde van die des hemels, de sfeer der zichtbare van die der onzichtbare dingen *scheidt*; de absolute grens, die de mens-op-de-aarde niet kan transcenderen.

OP DE DERDE DAG wordt tohuwabohu op tweërlei wijze afgewend. Eerst, doordat „de wateren onder de hemel” vergaderd worden op één plaats, zodat „het droge” *gezien wordt* (de „eres” is het inbegrip van al wat voor de mens „zichtbaar” is!); daarna, doordat deze dode aarde tot een „land des levens” wordt gemaakt (‘eres hayyim).

Dem Licht rief Gott: Tag! Dem Gewölb rief Rott: Himmel! Dem Trocknen rief Gott: Erde! Zo zijn „tijd” en „ruimte” geschapen voor het verkeer, dat God al de dagen hebben wil vanaf de hemel met zijn mens-op-de-aarde in de geschiedenis van zijn Verbond.

De arbeid van het tweede drietal werkdagen (die Ausstattung des Kosmos) stemt overeen met die van het eerste drietal.

Het gesternte wordt ontgoddelijkt! Van kosmische „Schicksalsmächte” worden de sterren gedegradeerd tot gewone beambten. Ze zijn lichten aan het gewelf des hemels (!, twee maal) om licht te geven *op de aar-*

de (de „namen” „zon” en „maan” worden niet uitgesproken!). Ook door deze „antiheidense polemiëk” (Dr. K. H. Miskotte, Bijbels ABC) wordt wederom tohuwabohu afgewend.

Op de vijfde dag doen nu de „levende wezens” (nepheš hayyāh) hun intrede, maar nog niet op de „eres” zelf, doch in de gevaarlijke regionen „bij het gewelf des hemels” en „in de wateren”: „de vogelen des hemels” en „de vissen der zee” (vgl. Ps. 8 : 9, Ez. 38 : 20, Hös. 4 : 3, Zeph. 1 : 3, Job 12 : 7—8). Met deze „vissen der zee” en „vogelen des hemels” is eigenlijk op de vijfde dag de voorbereiding van de „eres” voor de mens voltooid. Nu kunnen op de zesde dag „de levende wezens” op de „eres” zelf, nu kan met het dier tezamen *de mens* op de aarde verschijnen (zie „mens en dier” in de bijbelse teksten telkens tezamen genoemd: Ps. 36 : 6—7!, Jona 4 : 11, Jer. 32 : 43, 36 : 29 etc.).

WAT NU IN àl zijn bestanddelen de bedoeling van het gehéél van deze tekst is, wordt ons echter pas volledig duidelijk, wanneer wij thans letten op de zorgvuldige en weloverwogen wijze, waarop de verkondiger hier van het kostbare woord „scheppen” (bārā’) gebruik heeft gemaakt. De woorden „bārā’ ’ēlohîm” (God *schiep*) plaatst hij aan het begin en aan het einde van zijn verhaal (bijbelse stijl!). De tekst begint met: „Im Anfang *schuf* Gott den Himmel und die Erde”; en eindigt met de woorden: „Gott segnete den siebenten Tag und heiligte ihn, / denn an ihm feierte er von all seiner Arbeit, die machend *Gott schuf*!” (berē’šîth bārā’ ’ēlohîm . . . ’ašer bārā’ ’ēlohîm la ’ašôth; Pas in de *derde* editie is het Buber gelukt dit adaequaat in de Verdeutschung tot uitdrukking te brengen! Van nadere verklaring moeten wij hier helaas afzien). Alles wat tussen dit begin en dit slot in staat, is explicatie van het éne „God *schiep*”, waarmede we door deze tekst in zijn gehéél geconfronteerd worden.

Tussen dit begin en dit slot heeft de verkondiger het woord „scheppen” willen reserveren voor één plaats. Hij heeft het enkel dáár wil-

len gebruiken, waar gesproken wordt over het „maken” van de mēns; daar gebruikt hij het nu echter in één zin drië keer:

Machen wir den Menschen . . .

.....

Gott *schuf* den Menschen in seinem Bilde,
im Bilde Gottes *schuf* er ihn,
männlich, weiblich *schuf* er sie.

IN DE VERZEN 7, 16, 25, 26

horen wij: En God maakte . . . maakte . . . maakte . . . Maken wij . . .; hier echter plotseling: En God schiep . . . schiep . . . schiep . . .! De *mens*, die bestemd is om Gods verbondspartner te wezen, is *hèt schepsel*, waar het de God van het Verbond als Schepper om te doen is! Maar nu heeft de verkondiger het woord „scheppen” tòch nóg één keer gebruikt! dáár namelijk, waar op de vijfde dag — nog niet op de „eres” zelf, maar in de „unheimlichen gebieden „an den Grenzen des menschlichen Lebensbereiches” (Barth) — de „levende ziel” haar intrede doet! Daar wij in hevige aanvechting vragen, of het wel waar is, dat dit milieu, deze „eres” onder Gods hemel een geschikt toneel is voor de geschiedenis van Gods Verbond; of het wel waar is, dat niet tohuwabohu maar Jezus Christus dit toneel met zijn verschijning zal beheersen, wordt nu op deze plaats nog eenmaal en nu definitief gewezen op het allerverschrikkelijkste, dat zich laat denken: de donkere zeeën vol woedend geweld en de koppen der *draken*, die zich verheffen boven de wateren (Ps. 74 : 13 vgl. Job 7 : 12, Jes. 51 : 9, Ps. 148 : 7). Laten wij horen hoe de tekst in de verzen 20 en 21 luidt:

Gott sprach:

Das Wasser wimmle, ein Wimmeln lebenden Wesens, und Vogelflug fliege über der Erde vorüber dem Antlitz des Himmelgewölbs (!)!

Hoor nu, hoe de aanvangswoorden van vers 21 ons verrassen, daar we ze — komende van vers 20 — niet verwachten:

Gott SCHUF die grossen Ungetüme (en nú volgt wat we verwachtten:) und alle lebenden regen Wesen, von denen das Wasser wimmelte, nach seinen Arten, und allen befittichten Vogel nach seiner Art.

God *schiep!* De draken zijn geen draken! want van de draken verplettert Hij de koppen, zodra zij deze boven de wateren verheffen (Ps. 74 : 13).

Het scheppsel (de mens!) is door enkel schepselen omringd, dat is het, wat de verkondiger tussen begin en einde (1 : 1, 2 : 3 „bārā' 'ēlōhīm") met dit weloverwogen gebruik van het woord „scheppen" in de verzen 21 en 27 tot uitdrukking wil brengen. God wilde „Immanuel", God-met-ons, de God zijns mensen worden in de geschiedenis van het Verbond. Wat anti-menselijk is, is als zodanig ook anti-goddelijk! De schepping is echter niet anti-menselijk en dus ook niet anti-goddelijk (hoe „unheimlich" wij haar ook in vele opzichten vinden!). Integendeel. „Er is niets, dat ons van zijn liefde scheiden kan, aangezien al wat er is, aangezien alle *creatures* (de hemel en de aarde en al wat in hen is) er enkel zijn, om het verkeer, dat God met ons hebben wil in de geschiedenis van zijn verbond in echte dienstbaarheid mogelijk te maken! („denn das All, es sind deine Knechte", Ps. 119 : 91; zie de latijnse tekst van antw. 28 der Catech. „*nihil esse quod...*").

Om de „Entmythologisering", welke door deze verkondiging geschiedt, verneembaar te maken, moeten wij in de vertaling natuurlijk juist *niet* „entmythologiseren"! (walvissen! zeedieren!) De Leidse Vert. heeft in vrs. 21 „En God schiep de grote draken". Buber 1e ed. „So schuf Gott die grossen Wale"; 2e ed. „Gott schuf die grossen Seedrachten"; 3e ed. „Gott schuf die grossen *Ungetüme*"!

WAT DE MEESTEN van onze vertalingen in vers 21 gedaan hebben („entmythologiserend" vertalen), dat heeft de LXX in vers 2 gedaan. Zij heeft namelijk de woorden „En de aarde was tohuwabohu" door „en de aarde was onzichtbaar en nog niet toebereid" weergegeven (aoratos kai akataskeuastos). Het is duidelijk wat de vertalers der LXX ertoe bewogen hebben de woorden tohuwabohu aldus weer te geven. Eerst wordt immers (in het licht, onder de hemel) „het droge" *zichtbaar* gemaakt, en daarna wordt dan

deze nu zichtbare „aarde" verder *toebereid*. Door echter op deze wijze „entmythologiserend" te vertalen, is de „Entmythologisierung" van de verkondiging van deze tekst in de LXX niet meer te horen, nl. dat door het „bārā'" (scheppen) van de God des Verbonds alle tohuwabohu der heidense mythe „eine erledigte Sache" is.

DE SCHEPPING bestaat in „göttliche Landgabe"; en de HERE zal de dagen zijner mensen van dag tot dag verlengen op de „'eres", die Hij hun heeft gegeven (Ex. 20 : 12, Deut. 11 : 9, 10 maal in Deut.).

Deze „Landgabe" geschiedde „um des Bundes willen"! Horen wij nu de woorden, die dat in deze tekst tot uitdrukking brengen:

Vollendet waren der Himmel und
all ihre Schar.

Vollendet hatte Gott am siebenten
Tag seine Arbeit, die er macht,

und feierte am siebenten Tag von
all seiner Arbeit, die er machte,
Gott segnete den siebenten Tag

und heiligte ihn,
denn an ihm feierte er von all seiner
Arbeit, die machend Gott schuf.

Eerst horen we twee maal: „vollendet... vollendet..."; daarna: „feierte... feierte...". en tussen „feierte... feierte" in staat nu: „Gott segnete den siebenten Tag und heiligte ihn": **DER FEIERTAG!** (yôm haššabbāth!). Voorts moeten wij achter elkaar horen: die Arbeit, die er machte... all seiner Arbeit, die er macht... all seiner Arbeit, die (let op de verrassende afwijking!) *machend Gott schuf*.

God *beëindigt* zijn werk! Het is niet zo, dat God geweldig aan-het-werk is, en dat Hij, ofschoon Hij het ontzettend druk heeft, nu toch ook nog zo nu en dan even tijd voor zijn mens heeft, maar omgekeerd: de eeuwige God heeft nú niet anders dan Tijd voor zijn mens, Hij heeft nu enkel tijd om déze God te wezen, úw God, de God zijns mensen in het *verbond* der genade; en dáárom was Hij nu óók aan-het-werk! En wij mogen navolgers Gods wezen als geliefde kinderen en de sabbathdag gedenken en hem heiligen (Ex. 20 : 8—11, 23 : 12, 31 : 12—17, 35 : 3, Deut. 5 : 13—15).

WIJ HEBBEN over Gen. 1 : 1—2:

3 slechts zoveel gezegd als nodig was om duidelijk te maken, dat deze tekst spreekt over „Schöpfung als göttliche Landgabe um des Bundes willen". Deze „'eres", die God aan de zonen des mensen gegeven heeft (Ps. 115 : 16) als een *geschikte* ruimte voor de geschiedenis zijner daden, is echter in de éérste plaats (pars pro toto) het *land* Kanaän, dat Hij aan de zonen Israëls gegeven heeft! Daarover zullen wij in het volgende artikel spreken.

—F. H. BREUKELMAN

ARBEIDERS GEMEENSCHAP DER WOODBROKERS BENTVELD

9—10 november

ARTSENWEEKEND

Thema word nog nader bekend gemaakt.
16—17 november

DE VERNIEUWING VAN DE SOCIALISTISCHE INZICHTEN

In de geschiedenis van de Nederlandse en Europese politiek zien wij, dat het socialisme zich gewijzigd heeft. Het vernieuwde zich om aansluiting te houden op de maatschappelijke verhoudingen en werd beïnvloed door het moderne denken. Welke veranderingen heeft het ondergaan en op welke gebieden? Hoe ziet de verlies- en winstrekening er uit? Een zich voortdurend rekenschap geven van eigen evolutie is voor een politieke beweging een zaak van zelfkennis en zelfrespect. Daarom stellen wij in deze cursus de volgende thema's aan de orde.

1. Wijzigingen in de visie op de mens.
2. Wijzigingen in de sociaal-economische visie.
3. Wijzigingen in de visie op de internationale politiek.

ARBEIDERS GEMEENSCHAP DER WOODBROKERS KORTEHEMMEN

9—10 november

GODSDIENSTLOOS CHRISTENDOM

Hier en daar in kerken en onder christenen hoort men zachtjes zeggen, ook al in verband met de vrij grote aanhoudende „emigratie" uit de kerken, dat er een wereld gekomen is, waarin men niet meer uitkomt met de door de kerken tot nu toe voorgestane godsdienstigheid. Waar het nu op aan komt is, dat men minstens te weten komt hoe men God antwoord kan geven door middel van dat dagelijkse leven, dat nu eenmaal geleefd moet worden door iedereen. Preken en dergelijke helpen daarbij niet, tenzij men samen de huidige wereld te lijf gaat om een mogelijk antwoord af te dwingen. Vreemde, misschien wel gedurfd gedachten. Toch waard om samen mee bezig te zijn. Terwille van ons deel hebben aan kerk en wereld.